

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 2 februari 1934 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion angående lagstiftning om in-
teckning i hotell- och restauranginventarier.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 23, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Ossbahr* anfört, att hotell- och restaurangägare borde beredas möjlighet att använda sina inventarier såsom säkerhet i laglig form, ävensom yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning av nu berörda fråga samt framläggande inför riksdagen så snart ske kan av förslag till lag om in-teckning i hotell- och restauranginventarier.

Beträffande de skäl, motionären i övrigt anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

För upplåtelse av panträtt i lös egendom fordras enligt svensk rätt i allmänhet, att godset överlämnas till borgenären eller till annan för borgenärens räkning. Annan säkerhetsrätt än panträtt kan emellertid i vissa fall upplåtas i lös egendom utan att ägaren behöver avstå från förfoganderätten över egendomen. Sålunda kan enligt 17 kap. 7 § handelsbalken och förordningen den 13 april 1883 angående förlagsin-teckning den som har fordran hos utövare av vissa näringar genom förlagsin-teckning er-hålla rätt att vid konkurs med förmånsrätt utfå betalning för sin fordran ur bland annat de till rörelsen hörande inventarierna. Dessa bestämmelser äga emellertid endast tillämpning å industriell rörelse för vilken i regel användes drivkraft om minst fem effektiva hästkrafter eller ock minst tio arbetare. Enligt lag den 3 juni 1932 kan därjämte in-teckning meddelas i jordbruksinventarier, vilken in-teckning jämväl skall medföra förmånsrätt enligt 17 kap. 7 § handelsbalken. Beträffande skillnaden mellan panträtt och nu nämnda förmånsrätter må framhållas, att panträtt i motsats till enbart förmånsrätt är skyddad vid utmätning samt försäljning av den pantsatta egendomen till tredje man som icke är i god tro. Vid konkurs är panträtt förenad med bästa förmånsrätt enligt 17 kap. 3 § handelsbalken och äger sålunda företräde framför bland annat den för-månsrätt som enligt 17 kap. 4 § handelsbalken tillkommer arbetare med flera och den förmånsrätt i hyresgäst tillhöriga lösören som enligt 17 kap. 5 § handelsbalken tillkommer hyresvärd för hyresfordran med mera. Då

förlagsinteckning och inteckning i jordbruksinventarier såsom nämnts icke medföra bättre förmånsrätt än enligt 17 kap. 7 § handelsbalken, följer därav, att de skola utgå först efter nyssnämnda i 17 kap. 4 och 5 §§ handelsbalken upptagna fordringar.

Beträffande hotell- och restaurangnäringen finnes icke möjlighet att upplåta vare sig panträtt med bibehållen besittning för ägaren eller någon mot förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier svarande rätt. Den som vill förvärva en hotell- eller restaurangrörelse eller vill modernisera en av honom bedriven rörelse är sålunda hänvisad till andra utvägar för att erhålla kredit. Denna torde vid övertagande av en dylik rörelse liksom vid förvärfv av nya inventarier till en förut bedriven rörelse kunna beredas köparen genom att i avbetalnings- eller hyreskontrakt föreskrives, att inventarierna skola förbliva överlåtarens egendom intill dess köparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Härigenom undantagas inventarierna från utmätning för köparens gäld och ingå ej heller i köparens konkurs. Skulle köparen försälja inventarierna, kan säljaren det oaktat göra sin rätt gällande mot den som icke varit i god tro. Den ursprungliga köparen kan därjämte bliva förfallen till ansvar för förskingring. För en hotell- eller restauranginnehavare, som vill begagna redan förvärfvade inventarier såsom säkerhet vid en lånetransaktion, finnas även vissa möjligheter därtill genom att försälja desamma medelst ett så kallat lösöreköp. Medan köp av lösören som regel ej vinner giltighet mot säljarens borgenärer så länge godset finnes kvar i säljarens besittning, kan köpare, enligt förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, få sin rätt till egendomen under alla förhållanden skyddad genom att vissa formaliteter iakttagas. I rättspraxis har giltighet tillerkänts dylika lösöreköp även om avsikten därmed endast varit att säkerställa köparen för en fordran som han äger hos säljaren. Lösöreköp kan dock endast avse föremål som specificerats i köpehandlingen och köparen torde därför ej få någon rätt till inventarieföremål som anskaffas i stället för annat eller som eljest tillkommer. Det bör även framhållas, att lösöreköp för en hotell- eller restaurangägare, som hyr sina lokaler, är förenat med särskild risk. Enligt 4 § konkurslagen äger nämligen hyresvärd, som har förmånsrätt i hyresgästens inventarier för hyresfordran eller skadeersättning, rätt att söka hyresgästen i konkurs om denne försäljer sådan egendom genom lösöreköp samt icke kan visa, att den övriga egendom vari hyresvärden har förmånsrätt är tillräcklig till gäldande av dennes fordran. För övrigt har lösöreköp, som sker i säkerhetssyfte, på grund av sin form i vissa hänseenden icke samma rättsverkningar som en pantupplåtelse. Det har också anmärkts, att användande av institutet kommit att mer eller mindre uppfattas såsom tecken på insolvens.

I detta sammanhang bör nämnas, att vid riksdagen år 1932 väcktes motion angående förutsättningarna för upphävande av lösöreköpsförordnin-

gen. Första lagutskottet anförde i avgivet utlåtande, nr 35, bland annat, att förordningens bestämmelser även med den tolkning de vunnit i praxis i flera stycken måste anses till sitt materiella innehåll mindre tillfredsställande. I sistnämnda hänseende kunde frambållas, att förordningens formföreskrifter utan åtskillnad vore att tillämpa å så olikartade transaktioner som vanliga omsättningsköp och så kallade säkerhetsköp. Den bristande överensstämmelsen i sistnämnda fall mellan transaktionens innehåll och form vore icke blott ägnad att låta en fullt lojal åtgärd framstå såsom ett skenavtal utan syntes även mången gång kunna leda till rättsförlust. De anmärkta förhållandena påkallade enligt utskottets mening en omfattande revision av lösöreköpsförordningens bestämmelser, varför utskottet hemställde att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t ville låta verkställa omarbetning av förordningens bestämmelser samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kunde föränledas. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen, som i enlighet därmed avlät skrivelse till Kungl. Maj:t.

Efter erinran om de olägenheter som äro förbundna med lösöreköp göres i *motionen* gällande att ett helt nytt rättsinstitut borde införas, som verkligen beredde hotell- och restaurangägare möjlighet att med fördel belåna rörelsens inventarier. Därvid föreslås, att säkerhetsrätt i hotell- och restauranginventarier skulle kunna upplåtas genom inteckning oberoende av inteckning i fastighet. I fråga om det slag av säkerhetsrätt som inteckning borde medföra vore önskvärt, att densamma kunde skydda inteckningshavarens rätt såväl vid utmätning som vid konkurs liksom kanske även att inteckningen kunde bestå mot köpare som ej varit i god tro. Men även om inteckning i hotell- och restauranginventarier icke skulle kunna medföra bättre rätt än förlagsinteckning skulle densamma enligt motionärens mening vara ägnad att för hotell- och restaurangägarna underlätta anskaffandet av skälig kredit på billigare villkor.

Med anledning av de förslag, som i motionen framställts, må erinras därom att den av Kungl. Maj:t år 1928 tillsatta jordbruksutredningen framställde förslag om en säkerhetsrätt på grund av inteckning i jordbruksinventarier som icke allenast medförde förmånsrätt i konkurs utan ett slags panträtt. I propositionen nr 106 till riksdagen år 1932 med förslag till lag om inteckning i jordbruksinventarier m. m. anförde föredragande departementschefen härom att den av utredningen föreslagna säkerhetsrätten knappast hade annat än namnet gemensamt med panträtt. Den saknade i varje fall en av de för panträtt mest karakteristiska egenskaperna, att principiellt gälla även mot ny ägare av egendomen. Vid försäljning av de intecknade inventarierna skulle den sålunda liksom en förmånsrätt utan vidare bortfalla. Att låta inteckningen gälla mot ny ägare hade nämligen ansetts icke kunna ifrågakomma. Den fria handeln skulle därigenom i alltför hög grad försvåras. Den huvudsakliga skillnaden mellan den panträtt, jordbruksutredningens förslag avsåge att skapa ge-

nom inventarieinteckning, och den förmånsrätt, förlagsinteckning medförde, syntes ligga däri, att inventarieinteckning skulle beaktas vid utmätning. Denna skillnad syntes emellertid i praktiken mången gång ej bliva av något större värde för inteckningshavaren, enär en gäldenär först när så gott som samtliga hans tillgångar vore uttömda låte en sin skuld gå till utmätning. Föreslagen straffbestämmelse för den som genom avyttring uppsåtligen minskade inteckningshavarens säkerhet syntes ej heller effektiv eller lämplig. Vidare skulle en företrädesrätt för inventarieinteckning vid utmätning otvivelaktigt medföra vissa olägenheter. För att den oprioriterade borgenären genom utmätning skulle kunna erhålla betalning för sin fordran hos gäldenären måste utmätningen omfatta så stor del av inventariebeståndet att såväl inventarieinteckningen som den fordran, för vilken utmätningen söktes, kunde utgå ur köpeskillingen för den utmäta egendomen. Detta syntes leda till att hela inventariebeståndet eller åtminstone den större delen därav i regel komme att utmätas och försäljas. En sådan utgång skulle ofta komma i strid med såväl inteckningshavarens som gäldenärens intressen. Erfarenheten från Finland, där en i viss mån liknande ordning gällde som den av jordbruksutredningen föreslagna, bestyrkte detta. Vägande anmärkningar syntes vidare kunna göras däremot att utmätning av enstaka inventarieföremål skulle, även om inteckningshavarens rätt därigenom icke kränktes, leda till att inteckningshavaren finge ur det utmäta godset undfå betalning framför utmätningssökanden. Gäldenärens möjlighet att erhålla en tillfällig om ock ganska obetydlig kredit utan säkerhet skulle även i hög grad beskäras. För den ifrågasatta ordningens genomförande förutsattes slutligen omfattande och ingripande författningsändringar samt ett synnerligen invecklat system av kontrollföreskrifter. På grund av det anförda kunde departementschefen icke förorda, att vid utmätning för annans fordran inventarieinteckning skulle beaktas och berättiga till betalning framför utmätningssökanden. Därmed hade ock huvudskälet för den av jordbruksutredningen föreslagna panträttskonstruktionen bortfallit. I enlighet härmed föreslogs i propositionen, att inteckning i jordbruksinventarier allenast skulle medföra samma förmånsrätt som förlagsinteckning, vilket förslag efter hemställan av första lagutskottet bifölls av riksdagen.

Samtidigt med propositionen angående lag om inteckning i jordbruksinventarier förelades riksdagen en proposition, nr 107, med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen angående förlagsinteckning. Av den redogörelse som lämnades i sistnämnda proposition angående utredningsarbetet före förslagets framläggande framgår, att i vissa yttranden förordats en utvidgning av förordningens tillämpningsområde till skilda näringsgrenar såsom — förutom jordbruk — hantverk, transportföretag, restaurationsrörelse, apoteksverksamhet och handelsrörelse. Beträffande dessa förslag anförde departementschefen allenast, att det syntes tydligt att bortsett från jordbruksnäringen tillräckliga skäl icke

föreläge att för det dåvarande avvika från den gällande rättens grunduppfattning i detta avseende. Någon dylik utvidgning föreslogs icke heller inom riksdagen.

Då hotell- och restaurangnäringens omfattning är av betydelse för bedömning av den genom motionen väckta frågan, må här intagas följande uppgifter ur socialstyrelsens undersökning rörande arbetsförhållandena inom hotell- och restaurangnäringen 1929/1930.

Företagsgrupper m. m.	Antal företag	Därav med särskilt anställd personal	Antal sysselsatta personer	Därav särskilt anställd personal
<i>A. Årsföretag.</i>				
Restauranger med sprit rättigheter I och II klass	74	74	3,224	3,137
Folkrestauranger med sprit rättigheter...	116	116	2,989	2,939
Restauranger med endast vin- och öl rättigheter	141	139	2,008	1,837
Ölkaféer	884	813	5,120	3,922
Andra kaféer, kafékonditorier o. d.....	8,585	3,596	22,641	9,093
Hotell med sprit rättigheter	207	207	7,925	7,467
Övriga hotell och pensionat	2,682	1,372	10,946	5,489
<i>B. Säsongsföretag.</i>				
Restauranger med sprit rättigheter I och II klass	53	50	2,242	2,168
Folkrestauranger med sprit rättigheter...	6	6	84	72
Restauranger med endast vin- och öl rättigheter	36	35	642	589
Ölkaféer	79	68	684	581
Andra kaféer, kafékonditorier o. d.....	855	443	2,738	1,538
Hotell med sprit rättigheter	34	34	1,420	1,335
Övriga hotell och pensionat	442	321	2,902	1,872
<i>C. Samtliga företag</i>	14,194	7,274	65,565	42,039

Av företagen sysselsatte 570 mellan 10—24 anställda, 219 mellan 25—49 anställda och 118 företag 50 eller fler anställda.

Ur »Främlingsstatistik», som utarbetats av Svenska trafikförbundet, kan även antecknas, att sammanlagda beloppet av de utlägg turister haft i Sverige jämte viss rederiinkomst, omsatt här i riket, beräknats för

År 1927 till	26,710,000 kronor	År 1930 till	31,334,000 kronor
» 1928 »	26,290,000 »	» 1931 »	24,832,000 »
» 1929 »	25,899,000 »	» 1932 »	26,500,000 »

Härtill komme utlägg vid affärsresor samt transitoresor med tillhoppa cirka 10 miljoner kronor per år.

Beträffande främmande rätt må slutligen nämnas, att i Norge enligt lag den 24 juni 1931 såsom tillbehör till fast egendom kunna pantsättas inventarier som brukas till hotelldrift på fastigheten. Bestämmelsen äger dock icke tillämpning på hotell som icke har minst 10 gästrum utom matrum, salonger och dylikt. I Danmark kan underpant upplåtas i lös egendom i allmänhet genom »tinglysning». Enligt finsk rätt synes säkerhetsrätt icke kunna upplåtas i hotell- eller restauranginventarier utan vanlig pantsättning. I åtskilliga främmande länder ha statsmakterna ingripit med större eller mindre understöd till hotell- och restaurangnäringen.

Utskottet.

Redogörelsen härovan torde visa, att hotell- och restaurangnäringen i vårt land saknar lämplig form för belåning av inventarier. Det synes även uppenbart, att detta förhållande är ägnat att vålla hotell- och restaurangägarna, för vilka inventarierna mången gång utgöra deras huvudsakliga tillgång, avsevärda olägenheter. I betraktande av hotell- och restaurangnäringens omfattning och stora betydelse synes det fördenskull böra tagas under övertvägande i vad mån det kan skapas möjlighet att belåna hotell- och restauranginventarier på ett lämpligt sätt.

För besvarande av denna fråga fordras emellertid en noggrann prövning av alla de olägenheter, som kunna tänkas uppkomma genom tillskapande av en ny säkerhetsrätt för ett speciellt fall. Det är därvid till en början synnerligen angeläget att rubbning av den i 17 kap. handelsbalken stadgade förmånsrättsordningen i görligaste mån undvikas. Redan av denna orsak möta starka betänkligheter att såsom motionären ifrågasatt införa en i den svenska rätten hittills okänd form av underpant eller mellanform mellan pant och förmånsrätt. Såsom utskottet förut nämnt väcktes av jordbruksutredningen förslag om införande av en liknande mellanform i fråga om jordbruksinventarier. De skäl som av departementschefen anfördes däremot äga enligt utskottets mening i allt väsentligt giltighet även i fråga om den föreslagna säkerhetsrätten i hotell- och restauranginventarier. Utskottet måste fördenskull ställa sig avvisande till tanken att införa en säkerhetsrätt i hotell- och restauranginventarier av nu antydd beskaffenhet.

Emellertid äro i övrigt olika alternativ tänkbara. Utskottet vill härvid erinra om riksdagens ovannämnda skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran att Kungl. Maj:t ville låta verkställa omarbetning av den så kallade lösöreköpsförordningen. Vid den utredning, som med anledning därav lärt ha påbörjats, kunna förslag tänkas framkomma ägnade att ersätta de nuvarande lösöreköpen med någon form av pantsättning som medger att egendomen förblir i säljarens vård. Utan att vilja föregripa utredningen härom anser sig likväl utskottet kunna uttala en förmodan att användningen av en dylik panträtt skulle möta avsevärda svårigheter beträff-

fande hotell- och restaurangföretag med deras relativt hastiga förbrukning och därav följande täta förnyelse av inventarierna. Härtill kommer, att personalens lönefordringar skulle komma i efterhand och att en sådan panträtt i de fall, då hotell- eller restaurangägaren förhyr lokalerna, skulle medföra samma fara som lösöreköp för hyresvärdens förmånsrätt i hyresgästens inventarier för hyresfordran eller skadeståndsanspråk. Såsom utskottet påpekat har sistnämnda fara vid lösöreköp medfört, att de förklarats utgöra särskild anledning för hyresvärderna att söka hyresgästen i konkurs.

Däremot synes det utskottet icke uteslutet att en säkerhetsrätt i hotell- och restauranginventarier skulle kunna tillskapas i anslutning till det nuvarande förlagsinteckningsinstitutet. Man torde för övrigt med fog kunna påstå, att en hotell- eller restaurangrörelse uti flera hänseenden är jämförlig med en industri. För en anordning av nu angiven natur kan även åberopas, att en sådan säkerhetsrätt icke skulle inkräkta på personalens förmånsrätt enligt 17 kap. 4 § eller hyresvärdens förmånsrätt enligt 17 kap. 5 § handelsbalken.

Ehuru utskottet sålunda funnit vissa skäl tala för införande av in-teckning i hotell- och restauranginventarier med samma rätt som förlagsinteckning, vill utskottet likväl betona, att frågan kräver en mera ingående undersökning. Det torde härvid endast behöva erinras om de svårigheter som yppa sig att på ett lämpligt sätt avgränsa de företag vilka skulle kunna bli föremål för in-teckning. Vid de år 1932 genomförda ändringarna i förordningen om förlagsinteckning ha visserligen, såsom förut nämnts, önskemål om utvidgning av förordningens tillämpningsområde till bland annat restaurationsrörelse varit under Kungl. Maj:ts bedömande utan att föranleda någon åtgärd, men med hänsyn till de skäl som av utskottet nu anförts vill utskottet dock förorda, att Kungl. Maj:t låter frågan bli va föremål för ny utredning.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning i vad mån säkerhetsrätt i inventarier kan införas inom hotell- och restaurangnäringen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 2 februari 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Anderson* i Hägelåkra, *Klefbeck, Bissmark, Norling, Svenson* i Eskhult, *Öhman* och *Karlsson* i Gillberga;

från andra kammaren: herrar *Linnér**, *Lindqvist, Hedlund* i Östersund*, *K. A. Westman, Sjögren**, *Olsson* i Rimforsa*, *Olsson* i Mellerud* och *Rudén*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.